

Değişik yazılarda belirttiğim gibi sosyalist olmadan önce de ateisttim. O zamanlar liberal bir dünya görüşüne sahiptim. Ateizm değişik dünya görüşleriyle birleşebilir.

İslam dünyasında ise gericilik mutlaka dine sarılır. Bunun değişik şekilleri vardır. En başta islamda birbirine düşman mezhepler bulunur. Bu düşmanlık da islamın alt inançlarının ortaya çıktığı ve geliştiği şartlara göre değişir. Mesela İslam Devleti gibi El Kaida da selefidir ama sadece ilkine göre Şiiilerin katli vaciptir. Bunun da temelinde İslam Devleti'nin ortaya çıkmasında Irak'taki Sünni isyanının önemli rol oynaması bulunur.

İslam inancı gibi ateizmin de çeşitleri bulunur.

Deizme gelince; Tanrı ya da Allah'a inanır ama dinlerin, peygamberlerin ve kutsal kitapların insan üretimi olduğu görüşündedir. Bu durumda dinin özellikleri de ortadan kalkar. İslam, Hıristiyanlık ve Museviliğe göre değişmeyen tek Tanrı vardır; bunların peygamberleri ve kitapları yoktur. Bu durumda dini metinlerin tefsiri, peygamberlerin şu veya bu konudaki davranışlarının anlamı da ortadan kalkar. Kutsal metin ve kişiye inanmıyorsanız, bunlarla ilgili değerlendirmeler de otomatik olarak ortadan kalkacaktır.

İslam gibi ateizm ve deizmin de çeşitleri bulunur. Benzer durum Hıristiyanlıkta da vardır. Mesela Latin Amerika ülkelerinde 1960'lı yıllarda yayılan Özgürlük Teolojisi Hıristiyanlığı yoksullar yönünden yorumlardı. Papa yıllarca bu akıma karşı savaş açmıştır. Özgürlük Teolojisi'nden bazı rahipler silahlı mücadele hareketleri içinde yer alırlar, bazıları hayatlarını kaybeder.

Deizmin İslam ülkeleriyle sınırlı olmayan bir çeşidine göre, Tanrı evreni yaratmış ve gerisine de karışmamıştır. Dolayısıyla Tanrı'ya veya Allah'a hoş görünmek için sürekli olarak bazı görevleri yerine getirmek (namaz kılmak, oruç tutmak gibi) gündemden düşer. Kutsal varlık insanların hayatına karışmaz, dolayısıyla toplumsal düzene de karışmaz.

Deizmin, ateizmden daha fazla ihtiyaca cevap verdiği söylenebilir. İnsanların metafizik sorulara, cevabını bilmedikleri sorular sormaya ve kendilerince cevap üretmeye ihtiyacı vardır. Bu cevap genellikle varolanın ya da bilinenin bilinmeyene doğru genelleştirilmesiyle verilir.

İnsanlık çok eski zamanlardan beri evreni gözlemlemiş, yıllarca ancak çıplak gözle görebildiği yıldızlar ve gezegenlere anlam vermeye çalışmıştır. Bunların gerisinde, o zamanki imkanlar çerçevesinde henüz göremediği evreni kabul etmiş ve gördüklerinden hareket ederek göremediğinin de buna benzediğini varsayarak açıklama bulmuştur. Bu açıklama evreni gözleme araçları geliştikçe değişecektir.

Evrenle ilgili olarak bugün bize saçma görünen yorumlar o yıllardaki bütün dinlerde önemli yer tutar. Mesela Katolik Kilisesi'ne göre evrenin merkezi dünyadır, evren de bunun çevresinde dönmektedir. Basit teleskoplarla tersinin doğru olduğunu iddia edenler engizisyonun tehdidiyle karşılaşır. Bu konuda en bilinen isim Galile olmakla birlikte tek değildir.

Din, bilim ile giriştigi bütün savaşları kaybeder. Bir dönem evrimi kesin olarak reddederken daha sonra kendine göre yorumlayarak kabullenmek zorunda kalmıştır. Hıristiyanlıkta bu kabulün örnekleri bulunur.

İnsanların ancak cevabını bulabilecekleri soruları sorduğu görüşü genel anlamda yanlıştır. İnsanlık evrenin küçük bir bölümünü görebildiği zaman bile daha ilerilerde ne bulunduğunu sormuştur. Evrenin tamamına yakınının gözlemlenebilmesi son otuz yılda mümkün olmuştur denilebilir. Bunun için Hubble gibi güçlü teleskopların yapılması ve bunların ışığın atmosferde kırılmadan ve hava kirliliğinden etkilenmemesi için uzaya gönderilmesi gerekmiştir.

Cevabının bulunamayacağı bilinmesine rağmen soru sorulmuş ve bilinenden hareket edilerek sonraki yıllarda sürekli değişecek cevaplar üretilmiştir.

Benzer soru Tanrı ya da Allah için de geçerlidir. Varlığı konusunda öne sürülen kanıtların sürekli olarak yanlış çıkmasına, dinin sürekli gerilemesine rağmen bu konuda kesin cevap bulunamamıştır.

İnsanlığın ilk dönemlerinden beri bulunan uçma sevdasının önemli bir nedeni de gökte bir yerlerde olduğuna inanılan Tanrı'ya ulaşmaktır. Bu nedenle uzaya giden ilk insan olan Gagarin, geri döndüğünde, "Tanrı'yı göremedim" demiştir.

Gözleme aletleri geliştikçe Tanrı da sürekli olarak şimdilik yeterince bilinmeyen yerlere gitmek zorunda kalmıştır.

Cevabı bilinmeyen sorular sormak ve bilinenlerden hareketle bunlara sürekli değişecek de olsalar cevaplar üretmek insanlığın zihinsel özelliklerinden birisidir.

Bu bağlamda deizmin bu özelliğe cevap verebildiği söylenebilir. Deizmde dinler, peygamberler ve kutsal kitaplar yoktur, Tanrı insanların hayatına karışmaz. Mevcut düzene karışmayan, sömürü düzenini onaylaması söz konusu olmayan bir Tanrı inancıyla da ateistlerin sorunu olamaz. Tanrı'nın ne olup ne olmadığı kitaplara ve peygamberlere inanılmadığı için de kişinin kendisine göre değişir. İslamın beş şartı, Hıristiyanlık ve Museviliğin uyulması zorunlu kuralları gibi deizmin de kuralları bulunmaz. Tanrı ya da Allah insan hayatına karışmadığı için emirlere itaat etmek, hoş görünmek konuları da kendiliğinden düşer.

Deizmde cennet-cehennem de yoktur ya da bunların hangi özelliklere sahip olduğu kişinin yorumuna göre değişir. İnsanlar kendi eylemlerinden sorumlu olduklarına göre –varsa eğer- öteki dünyada nereye gidecekleri ve orada neyle karşılaşacakları da bu eylemlerine bağlıdır.

Henüz kanıtı bulunmadığı için spekülatif özellik taşımakla birlikte fizikteki paralel evrenler teorisinden pekala öteki dünyanın ya da başka bir evrenin varlığı sonucuna varılabilir.

Bütün dini inançlarda öteki dünyanın özellikleri bu dünyaya göre ya da bilinene göre şekillendirilir. Mesela ceza olarak ateşte yakılmak söz konusudur. Bu ise, öteki dünyanın bu dünyanın uzantısı olduğu anlamına gelir; bu dünyada bilinmeyen başka bir ceza çeşidi bulunamadığı için, buradakilerden birisi öteki dünyaya transfer edilmiştir.

Sürekli olarak bilimin sınırlılığından söz eden dinin çapsizliği burada yeniden görülebilir. Varsa eğer öteki dünyayı bu dünyadaki özelliklerden hareketle tasvir edebilmektedir.

Din burada bilimkurgu yapıtlarındaki şablona uyar. Filmlerde ya da romanlarda görüldüğü gibi bilmem kaç bin yıl sonraki evrende insanlar arasındaki ilişkiler neredeyse günümüzdeki gibidir. Bilinenden hareketle zaman değiştirilerek gelecek hayali olarak kurulmaktadır ama insanlar bugüne çok benzemektedir. Zaman değişmiş, kullanılan araçlar değişmiş ama insan pek az değişmiştir.

Bilimkurguda olduğu gibi dinlerde de insanın kendi ürünlerinin insan zihin ve davranışını şekillendirmesi yoktur.

Basit bir örnek cep telefonudur; insan hayatını ve davranışını önemli oranda değiştirmiştir. İnsanın özel dünyasının genişlemesini, bireycileşmesini ahlak sorunu olarak görmemek gerekir. İnsan kendisinin ya da ürettiklerinin eseridir; bu bağlamda evrimini de şekillendirmektedir.

Deizm böyle bir dünyaya fazlasıyla uygundur. Herkes kendi Allah'ına inansın, ona kendine göre özellikler yakıştırsın, hiç sorun değildir.

Deizm ateistler için karşıt değil önemli bir müttefik olmalıdır. Birlikte dini her alanda daha iyi geriletebiliriz.